

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีวินัยเป็นความคาดหวังของสังคมที่จะให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกที่ควร อันจะส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและสังคม ได้แก่ การประกอบสัมมาอาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และแบบธรรมเนียมของสังคม คำว่า “วินัย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ หมายถึง ระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Discipline^๒ ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ใช้ในการควบคุมลักษณะเชิงพฤติกรรม ที่ข้าราชการแสดงออกมาในทางที่ถูกที่ควร เป็นการควบคุมตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่ถูกระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้ ดังนั้น วินัยจึงหมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือแบบแผนความประพฤติที่ควบคุมพฤติกรรมของคนในองค์กรให้เป็นไปพฤติกรรมของมนุษย์ แท้จริง วินัยนั้น มีความหมายไปในหลายลักษณะ เช่น ลักษณะที่เป็นการควบคุมตนเอง (Self-Control) โดยมุ่งพิจารณาวินัยในแง่การพัฒนาตนเอง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพจำเป็นและความต้องการ ซึ่งเรียกว่า อัตวินัย (Self-Discipline) ดังนั้น วินัยข้าราชการนั้น อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ ความหมาย คือ (๑) หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนความประพฤติที่ทางราชการกำหนดให้ข้าราชการยึดถือและปฏิบัติ (๒) หมายถึง ในแนวทางที่พึงประสงค์^๓

วินัยมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องชี้นำและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ เช่น การลงโทษ การให้รางวัล หรือการให้คำปรึกษา วินัยเป็นหัวใจสำคัญในการที่กลุ่มคนจะมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข องค์กรจำเป็นต้องมีระบบวินัยที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติตนตามที่องค์กร

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๗๗.

^๒ วิทย์ เทียงบุญธรรม, พจนานุกรมไทย-อังกฤษ (ฉบับห้องสมุด), (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๕๗.

^๓ วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์, คู่มือการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ก.ค.ศ., กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

ต้องการ ในอดีตบุคคลทั่วไปจะนึกถึงวินัยกับการลงโทษที่รุนแรง แต่ในทางปฏิบัติเราสามารถเลือกกระบวนวินัยที่มีความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรงก็ได้ ตามความเหมาะสม ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ในการรักษาวินัยขององค์กร ต้องเข้าใจวัตถุประสงค์และประเภทของวินัยอย่างละเอียด เพื่อสามารถประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและบุคลากร^๔

วินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง พุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการหน้าที่ของพระภิกษุ และภิกษุณี ต่อมา คำว่าวินัย ได้มีความหมายที่กว้างขวางออกไปมาก กล่าวคือ คำว่า “วินัย” มิใช่เป็นเพียงพุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการหน้าที่ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ ความประพฤติความเป็นอยู่ของคน และกิจกรรมของหมู่ชนที่นอกเหนือไปจากพระภิกษุและภิกษุณีได้อีกด้วย ดังนั้น ความหมายของวินัยจึงมีอยู่ ๒ อย่างคือ ๑) การฝึกให้มีความประพฤติให้อยู่เป็นระเบียบแบบแผน ๒) บังคับควบคุมตนให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม^๕

สำหรับวินัยในพระพุทธศาสนานั้น จัดแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่

๑. อนาการียวินัย วินัยสำหรับผู้เฝ้าบวช ได้แก่ วินัยของพระภิกษุ จดมุ่งหมายสูงสุดของนักบวช คือความหมดกิเลส ผู้จะหมดกิเลสได้ต้องมีปัญญาอย่างยิ่ง ผู้จะมีปัญญาได้จะต้องมีสมาธิ ผู้จะมีสมาธิได้ จะต้องตั้งอยู่บนฐานของศีล

๒. อาการียวินัย วินัยสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน หรือประชาชนทั่ว ๆ ไปมีความหมายครอบคลุมถึง ระบบแบบแผนเกี่ยวกับการปกครอง การบริหาร นิติบัญญัติ การเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหลักธรรมคำสอน จึงมอบให้แก่พุทธบริษัทของพระองค์ อันเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่เหมาะสมตามสมควรแก่ภาวะของบุคคลอีกด้วย^๖

มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรคณะสงฆ์ไทย ในพระพุทธศาสนาสายเถรวาท มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยขององค์กร โดยมอบให้พระสังฆาธิการ มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ มีหลักบริหารการปกครอง คือ มีมุ่งหมายให้อยู่ร่วมกัน ด้วยความสงบเรียบร้อย สามัคคีปรองดอง เพื่อความเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการ หมายถึง

^๔ ฌฐพันธ์ เขจรพันธ์, การจัดการทรัพยากรบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๘.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๔๘-๔๕๐.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕.

พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ได้รับการแต่งตั้งตาม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑)ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ จึงได้กำหนดวินัยหรือจริยาไว้เป็น ๒ ประเภทดังนี้ ๑. วินัยหรือจริยาอย่างร้ายแรง ๒. วินัยหรือจริยาไม่ร้ายแรง” ในเมื่อพระสังฆาธิการได้ละเมิดพระวินัยบัญญัติและวินัยหรือจริยา ย่อมมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและความเสื่อมศรีทธาของชาวพุทธ ดังนั้น เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นซึ่งเป็นพระผู้บังคับบัญชา ต้องดำเนินการพิจารณาลงโทษตามความเหมาะสมโดยใช้วิธีการสอบสวนวินัยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๑๕ และกฎนิคกรรมฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคกรรม

วิธีการสอบสวนทางวินัยเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อที่ค้นคว้าหาความจริงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยบัญญัติและจริยาของพระสังฆาธิการและรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นระบบขั้นตอน เพื่อนำไปสู่กระบวนการลงโทษด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม^๕ สำหรับวินัยหรือจริยาเป็นวินัยทางการปกครองใช้บังคับเฉพาะพระสังฆาธิการเท่านั้น

ข้าราชการตำรวจเป็นบุคลากรและเป็นบุคลากรอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่รักษาความสุขของบ้านเมือง และบริหารการปกครองในองค์กร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๖ ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นยศ มีวินัยควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖ ในหมวด ๕ วินัยและการรักษาวินัย มาตรา ๗๗ ได้บัญญัติว่า “ตำรวจต้องถือและปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี และจรรยาบรรณของตำรวจตามที่กำหนดในกฎ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ และต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัด “โดยได้มีการจำแนกการกระทำผิดวินัยเป็น ๒ ประเภทดังนี้ (๑). วินัยไม่ร้ายแรง (๒.) วินัยอย่างร้ายแรง”^๗

เมื่อตำรวจทุกระดับชั้นยศได้กระทำผิดระเบียบวินัยแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนและสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ต้องรีบดำเนินการพิจารณาลงโทษทางวินัยตามความเหมาะสม โดยใช้วิธีการสอบสวนวินัย อาศัยตามอำนาจพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๖ และ กฎคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๔๖ ว่า

^๕ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการข้อ๔๔, ๕๕.

^๖ กฎนิคกรรม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคกรรม.

^๗ พระราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๑๘ ก ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๖.

^๘ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.๒๕๕๐. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๕๐), หน้า ๒๙-๓๐.

ด้วยการสืบสวนพิจารณา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา เพื่อที่ค้นคว้าหาความจริงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยตำรวจและรวบรวมพยานหลักฐาน อย่างเป็นระบบขั้นตอน เพื่อนำไปสู่กระบวนการลงโทษด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ และวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ เพราะว่า พระสังฆาธิการถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประชาชนยกย่องให้ความเคารพนับถือ มีบทบาทหน้าที่บริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลากรในองค์กรและสังคมภายนอกทั่วไป โดยมีวินัยคอยควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกับข้าราชการตำรวจ จะมีความเหมือนกันความแตกต่างกันอย่างไร ผลของการเปรียบเทียบ จะทำให้ทราบข้อดีข้อเสียหรือจุดเด่นจุดด้อยของวิธีการสอบสวนวินัย ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ และปรับปรุงวิธีการสอบสวนวินัย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ต่อผู้ถูกสอบสวนวินัยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรคณะสงฆ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประชาชน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการกับวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ วิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการที่ละเมิดพระวินัยปิฎกและละเมิดวินัยหรือจรรยา ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม เป็นอย่างไร?

๑.๓.๒ วิธีการสอบสวนวินัยตำรวจตาม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่ พ.ศ.๒๕๕๔) และกฎ ก.ตร.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นอย่างไร?

๑.๓.๓ วิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการกับ วิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร?

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยตามประเด็นดังนี้ คือ ๑) วิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ ตาม (๑.๑) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ (๑.๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ.๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ (๑.๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ๒) วิธีการสอบสวนวินัยตำรวจตาม (๒.๑) พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่) พ.ศ.๒๕๕๔ (๒.๒) กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๗ โดยนำมาเปรียบเทียบ เพื่อนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม สร้างความเป็นธรรมต่อพระสังฆาธิการและตำรวจในอนาคตต่อไป

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้แยกประเภทในการศึกษาวิจัยดังนี้

ก) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ ลงกรณราชวิทยาลัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่ พ.ศ.๒๕๕๔) กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๗

ข) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ ตำราคณะกรรมการสอบสวนของคณะพระสงฆ์ ผลงานวิจัย สารนิพนธ์ ตำราคณะกรรมการสอบสวนของตำรวจ บทความ สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ วิธีการสอบสวน หมายถึง ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์พฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการกล่าวหาพระสังฆาธิการและตำรวจในการกระทำผิดวินัยร้ายแรงและวินัยไม่ร้ายแรงให้ได้ความจริง ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ อย่างไร ถ้าได้กระทำความผิดจริงสมควรได้รับการลงโทษสถานใด

๑.๕.๒ พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) และกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

๑.๕.๓ พระวินัย หมายถึง พระวินัยพุทธบัญญัติ

๑.๕.๔ วินัยพระสังฆาธิการ หมายถึง จริยาพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายอาศรัยสงฆ์ (ฉบับที่ ๒๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

๑.๕.๕ ตำรวจ หมายถึง บุคคลที่กฎหมายให้อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยตำรวจทุกตำแหน่ง/ชั้น/ยศ ที่ได้รับการแต่งตั้งตาม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มีวินัยควบคุมความประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่

๑.๕.๖ วินัยตำรวจ หมายถึง วินัยตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ ประเภทเอกสาร

พระธรรมสุธี เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คู่มือพระสังฆาธิการ” ว่า การปกครองสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมองค์กรสงฆ์ให้เป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชนโดยรวม นอกจากการบริหารจัดการตามพระธรรมวินัยที่พระอุปัชฌาย์อาจารย์จะพึงดูแลให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัยแล้ว พระสังฆาธิการต้องอาศัยกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ที่ออกโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์^{๑๑}

พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญฺโญ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ อธิบายกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ว่า “กฎหมายอาศรัยสงฆ์ มีลักษณะเป็นข้อบังคับเฉพาะหรือข้อบ่งชี้แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ผู้ซึ่งรับภาระพระพุทธานุสาสน์สนองคณะสงฆ์โดยรวม”^{๑๒}

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายอาศรัยสงฆ์ ได้ถูกกำหนดขึ้นใช้ในการ

^{๑๑} พระธรรมสุธี, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๔).

^{๑๒} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญฺโญ ปธ.๕), อธิบายกฎหมายอาศรัยสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประยูรศาสน์ไทย, ๒๕๕๑).

ปกครองคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับพระธรรมวินัยซึ่งเป็นแม่บทแต่เดิมเพื่อให้เกิดเหมาะสมเรียบร้อยดีงาม”^{๑๓}

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส กล่าวไว้ในหนังสือ วินัยมุขว่า “การบัญญัติสิกขาบทต่างๆ มีเหตุดังนี้ ๑) เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤตินั้นเป็นอย่างไร ไป ๒) ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่จะเพิ่มหรือแก้ไขให้เหมาะกับที่จะประพฤติดี ถ้ายังหลวมอยู่ ไม่พอจะห้ามความเสียหายนั้นเด็ดขาด ทรงบัญญัติ รัคซ้ำเข้าไปอีก ถ้าตึงนักก็แก้ไขหย่อนลงมา ๓) ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่เพิ่มอนุบัญญัติพระบัญญัติที่ตั้งไว้ครั้งแรก เรียกว่า มูลบัญญัติข้อที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมทีหลัง เรียกว่า อนุบัญญัติ”^{๑๔}

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร) กล่าวไว้ในหนังสือ มงคลยодชีวิตฉบับสมบูรณ์ว่า ความมีวินัยว่าเป็นมงคลสูงสุด สรุปได้ว่า คนเราจะมีชีวิตอยู่เป็นระเบียบเรียบร้อย ดำเนินสะดวกราบรื่น และอยู่สงบสุข ชื่นบานสำราญใจ ก็เพราะได้อาศัยอำนาจดึงดูดของความสามัคคีและความเคารพที่มีต่อกัน ถ้าอยู่กันอย่างไม่มีความเคารพเป็นระเบียบวินัยแล้ว ก็จะต่างอะไรกับกองโจร และจะประพฤติดัวละอะเหลวแหลกไปตามอำเภอใจความเคารพนี้เป็นคุณสมบัติทั่วไปแก่ทุกเพศทุกวัย จำเป็นต้องปฏิบัติร่วมกันเพราะมารยาทที่ดีงามนับเป็นจริยวัตรทั้งของผู้ใหญ่และผู้น้อยเมื่อผู้น้อยและผู้ใหญ่มีความเคารพต่อกัน ชื่อว่าได้แสดงออกซึ่งกิริยาวิจาจาใจที่สุภาพต่อสังคม ประกาศให้มวลชนรู้ว่า เป็นผู้มีการยาศหั้นสูง การสร้างนิสัยเคารพน้นส่งผลให้สังคมมีความระลึกถึงกัน มีความจงรักภักดีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเชื่อถือต่อกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและมีความสงบสุขในชีวิต”^{๑๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนคติไว้ในหนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธว่า “วินัย คือระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์แบบต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนนั้น และเพื่อทำให้คำสอนหรือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาแล้วก็ถือว่าการนำสู่จุดหมายของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และวินัยคือการจัดตั้งวางระบบและระเบียบแบบแผน กับทั้งบทกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์กติกา ที่เป็นข้อกำหนดในการจัดตั้ง รวมทั้งการจัดการให้คนประพฤติปฏิบัติ หรือให้กิจการดำเนินไปตามด้วยบท

^{๑๓} พระวิสุทธภิกขุทธาตา (ประสิทธิ์ พุทธิมรฺสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายอาศรมสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๔} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๗).

^{๑๕} สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร), มงคลยอดชีวิต ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๕).

กฎหมาย เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยโดยปฏิบัติตามสิกขาบทที่เป็นผู้มีศีล ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคน เป็นสภาพการฝึกฝนพัฒนาที่อยู่ในตัวคน”^{๑๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือ วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิดกล่าวถึง ความมีวินัย ไว้ว่า “ในหมู่มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว การปฏิบัติตามวินัย ก็คือการเอาประโยชน์จากธรรมมาใช้ นั่นเอง เมื่อเราปฏิบัติตามวินัยได้อย่างดีบนพื้นฐานแห่งธรรมแล้ว ก็จะทำให้สังคมมนุษย์เป็นไปด้วยดี หลักการนี้จึงแสดงถึงความหมายหลายอย่างในความสัมพันธ์ระหว่างธรรมกับวินัย เช่น ๑) วินัยที่ถูกต้อง จะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริงในธรรมชาติ (ถ้ามีละวินัยระบบการจัดตั้งในสังคมมนุษย์) ก็จะไม่จริงจัง ไม่ได้ผล ไม่นั่นเอง ๒) วินัยต้องมีความมุ่งหมายเพื่อธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความดีงามของสังคม”^{๑๗}

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติในการลงโทษทางวินัยไว้ในหมวดที่ ๕ วินัยและการรักษาวินัย โดยได้บัญญัติโทษทางวินัยไว้ ๗ สถาน คือ ๑) ภาคทัณฑ์ ๒) ทัณฑกรรม ๓) กักขัง ๔) กักขัง ๕) ตัดเงินเดือน ๖) ปลดออก ๗) ไล่ออก ในหมวดที่ ๖ การดำเนินการทางวินัย โดยให้มีการสืบสวนและสอบสวน แต่ในกรณีที่ความผิดปรากฏชัดแจ้ง จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องสืบสวนและสอบสวนก็ได้ หมวด ๗ การออกจากราชการ การออกจากราชการมีหลายกรณี เช่น ตาย ปลดเกษียณ ได้รับอนุญาตให้ลาออก หรือถูกสั่งให้ออก ซึ่งการถูกสั่งโทษปลดออกหรือไล่ออกก็เป็นบทลงโทษอย่างหนึ่ง หมวด ๘ การอุทธรณ์ ซึ่งตำรวจที่ถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากการรักษาก็จะมีระเบียบให้อุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวัน หมวด ๙ การร้องทุกข์ ในกรณีที่ตำรวจเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติตนโดยไม่ถูกต้องก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ และหมวด ๑๐ เครื่องแบบตำรวจ ซึ่งว่าด้วยการแต่งเครื่องแบบต่างๆ^{๑๘}

๑.๖.๒ ประเภทงานวิจัยและวิทยานิพนธ์

พระมหาจุฑาธ ธรรมโม ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องศีลสิกขาในพระวินัยปิฎก จากการศึกษาพบว่า ศีลเมื่อศึกษาวิเคราะห์ทั้งในพระวินัยและพระสุตตันตปิฎกแล้วทำให้พบว่า แม้ศีลจะมีชื่อต่างกัน เช่น ปาราชิก สังฆาทิเสส เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นศีลของบรรพชิตหรือ

^{๑๖} พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต) ดร.ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัท กับ พระธรรมวินัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๒).

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด.

^{๑๘} พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทไธสง, ๒๕๕๐).

คฤหัสถ์ก็ตาม ต่างมีความมุ่งหมายในการตั้งเป็นกฎข้อบังคับเพื่อควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ให้อยู่ในสภาวะปกติ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นด้วยกันทั้งนั้นให้คุณและโทษแก่ผู้สมาทานรักษาทั้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันและหลังสิ้นชีวิตไปแล้ว พร้อมกันนั้นศีลยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นบันไดเพื่อก้าวขึ้นสู่คุณธรรมขั้นสูง คือสมาธิและปัญญา อันจะนำพาไปสู่จุดหมายสูงสุดของลัทธิพระพุทธศาสนา คือพระนิพพานในโอกาสต่อไป^{๑๙}

พระรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอาคาริยวินัยกับอนาคาริยวินัย ในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษาพบว่า อาคาริยวินัยกับอนาคาริยวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีล คือข้อห้ามนำมาประพฤติปฏิบัติเพราะ จะทำให้เกิดความเดือดร้อน ในสังคมพร้อมทั้งเป็นการสร้างปัญหาให้แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม^{๒๐}

ธรรมวัตร อนุตรอริยกุล ได้ศึกษาเรื่อง การประพฤติดุสิตและการคุ้มครองสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ : ศึกษากรณีการละเมิดพระวินัยประณตปาราชิก (ข้อเสพเมถุน) พบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรประกาศใช้บังคับด้วยวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ชักนำให้ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่กฎหมายทั้งสองฉบับยังขาดบทบัญญัติในเชิงป้องกันมิให้มีผู้มาปลอมบวชละเมิดพระวินัย หากละเมิดจะได้รับโทษทางวินัยสงฆ์แต่ไม่ได้รับโทษอาญา เพราะโทษทางอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ เนื่องจากบุคคลจะเกรงกลัวสภาพบังคับทางกฎหมายมากกว่าโทษทางวินัย ซึ่งให้ละสมณเพศเท่านั้น นอกจากนี้กฎหมายสงฆ์ยังขาดบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความนิคหกรรมชั้นสอบสวนรองรับ เพื่อให้สามารถพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ได้อย่างยุติธรรม รวดเร็ว เนื่องจากการละเมิดพระวินัยและการให้ทรัพย์สินแก่หญิงนั้น ลักษณะการทำผิดไม่เปิดเผย ลึกลับ ซับซ้อนตามสภาพสังคมที่วุ่นวาย การกระทำความผิดเกิดขึ้นหลายท้องที่หรือนอกราชอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีขบวนการลี้ภัยพระ มีการกระทำความผิดเป็นขบวนการ มีการจัดฉากใส่ร้ายป้ายสี การดำเนินการตามกฎหมายอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับศาสนา พ.ศ.๒๕๒๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมมีข้อบกพร่อง เพราะไม่ได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการสอบสวน จึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายรองรับในการดำเนินการใดๆ เช่น ออกหมายเรียกพยาน หรือหมายค้น จึงทำให้กระบวนการ

^{๑๙} พระมหาจรัญ จรณธมฺโม, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องศีลสิกขาในพระวินัยปิฎก”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสตมมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๒๐} พระรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง) , “ศึกษาเปรียบเทียบอาคาริยวินัยกับอนาคาริยวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสตมมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

นิคหกรรมขาดประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า ในประวัติศาสตร์มีการบัญญัติให้การละเมิดพระวินัยปฐมปาราชิก (ข้อเสพเมถุน) การให้ทรัพย์สินแก่ภุชชัลเป็นความผิดที่มีโทษอาญาและเคยมีการบัญญัติวิธีพิจารณาความนิคหกรรม ขึ้นสอบสวน แต่ภายหลังได้มีการยกเลิกไป^{๒๑}

สมผล **อินคำ** ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วิธีระงับอธิกรณ์ตามพระวินัยปิฎก : ศึกษาตัวอย่างจากกรณีพระนิกร ฐมฺวาที พบว่า ปัญหาในการชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้กลายเป็นปัญหาของสังคมก็เพราะพระภิกษุกระทำความผิดและไม่ยอมรับความจริงตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนมากกว่าในครั้งพุทธกาล แต่ในขณะที่เดียวกันสงฆ์ชำระอธิกรณ์ยังคงรูปแบบแห่งการดำเนินชีวิตตามแบบที่เคยปฏิบัติในครั้งพุทธกาล จึงทำให้ไม่มีความสามารถเพียงพอในการสืบค้นหาข้อเท็จจริงให้เกิดความกระจ่างชัดที่จะวินิจฉัยให้เด็ดขาด ประกอบกับพุทธบริษัทขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพระวินัย จึงทำให้ไม่เกิดพลังที่ผลักดันให้พระสงฆ์บางกลุ่มยึดมั่นในพระวินัยอย่างเคร่งครัด ในสภาพปัจจุบัน ปัญหาอธิกรณ์จะยุติลงได้ก็ด้วยฝ่ายบรรพชิตจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายคฤหัสถ์ในการสืบหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน หรือให้คำปรึกษาตามแนวบัญญัติของกฎหมายบ้านเมืองด้วย^{๒๒}

พระยุพธนา รมณียธมฺโม (แก้วกัณหา) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พบว่า หลักการในการแก้ไขปัญหาคือวิธีการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในสงฆ์ไว้ ๒ ประการ คือ ๑) สัมมุขวินัย คือ วิธีการระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า ในที่นี้หมายถึงในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ และพร้อมหน้าธรรม มีวิธีการดำเนินการอยู่ ๓ อย่าง คือ ๑.๑) การตกลงกันเอง คือ คู่วิวาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมรับว่าผิดของตนผิด ของอีกฝ่ายหนึ่งถูก เป็นการยอมความกันเอง ๑.๒) การตั้งผู้วินิจฉัย คือ คู่วิวาททั้งสองฝ่าย ร่วมกันเลือกตั้งพระเถระที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เป็นที่เคารพ นับถือ ของที่ประชุมสงฆ์นั้นๆ เป็นคณะหรือบุคคลก็ได้ ให้เป็นผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ๑.๓) การให้อำนาจสงฆ์ คือ เมื่อสงฆ์บางพวกปฏิบัติพระธรรมวินัยผิดแผกออกไปจากที่นับถือกันมา ไม่เห็นชอบด้วย มีการแตกแยกเกิดขึ้นแพร่หลาย จนกลายเป็นฝักฝ่าย และมีเค้าเงื่อนความรุนแรงเกิดขึ้น ในที่ประชุมสงฆ์มีความไม่สะดวกด้วยเหตุ

^{๒๑} ธรรมวัตร อนุตรอริยกุล, “การประพาศติผิดและการคุ้มครองสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ : ศึกษากรณีการละเมิดพระวินัยประณมปาราชิก (ข้อเสพเมถุน)”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗).

^{๒๒} สมผล อินคำ, “การศึกษาวิเคราะห์วิธีระงับอธิกรณ์ตามพระวินัยปิฎก : ศึกษาตัวอย่างจากกรณีพระนิกร ฐมฺวาที”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐).

บางอย่าง เช่น ขณะที่ส่งประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์อยู่นั้นมีผู้ก่อทวน หรือหากพิจารณาต่อไปอาจมีปัญหาดิติดตามมาได้ ให้ถอนเรื่องนั้นและยกไปพิจารณาในที่อื่น เรียกวิธีนี้ว่า อุพพาหิกวิธี คือ ส่งเลือกภิกษุบางรูปในที่ประชุมที่มึคุณสมบัติเหมาะสมเป็นที่รับรองของทุกฝ่าย ตั้งเป็นคณะแล้วมอบเรื่องให้หน้าไปวินิจฉัยอธิกรณ์นั้นๆ ๒) เภยยลิกา วิธีระงับอธิกรณ์โดยการตัดสินตามเสียงข้างมาก ส่งจะใช้วิธีนี้ในกรณีทีบุคคลหลายฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน กล่าวคือ เมื่อส่งไม่สามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธี ภิกษุเหล่านั้นจึงมอบอธิกรณ์แก่ส่ง ด้วยการแต่งตั้งภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่ประกอบไปด้วยองค์ ๕ คือ ไม่ลำเอียงเพราะชอบ ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะหลง ไม่ลำเอียงเพราะกลัว และรู้จักสลาทที่จับแล้วและยังไม่จับ ให้เป็นผู้ให้จับฉลาก ซึ่งมีวิธีในการจับฉลากด้วยกัน ๓ วิธี คือ ปกปิด กระซิบบอก และเปิดเผย สดแล้วแต่จะเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นสมควร เพื่อให้เป็นไปด้วยความถูกต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม^{๒๓}

อธิเทพ ผาธา ได้ศึกษาการศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๑ และ กฎนิกหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ จากการศึกษาว่าวินัย โดยทั่วไปมีความหมาย อยู่ ๒ นัย คือ (๑) หมายถึง ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน, ประมวลสิกขาบทของพระสงฆ์ทั้งส่วนอาทิ พรหมจรรย์และอภิธมาจาร (๒) หมายถึง ระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝนควบคุมความประพฤติของบุคคลให้มีชีวิตที่ดีงาม เจริญก้าวหน้าและควบคุมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม แต่ถ้าความหมายของพระวินัย ในพระวินัยปิฎก วินัยโดยนัยดังกล่าวก็มีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. อนาคาริกวินัย ได้แก่ วินัยของผู้ไม่ครองเรือน คือ วินัยของบรรพชิต หรือวินัยของพระสงฆ์ ได้แก่ การไม่ต้องอาบัติทั้ง ๗ กอง หรือปาริสุทธิศีล ๔

๒. อาคาริกวินัย ได้แก่ วินัยของผู้ครองเรือน คือ วินัยของชาวบ้าน ได้แก่ การงดเว้นจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ หรือ ประพฤติกุศลกรรมบถ ๑๐^{๒๔}

^{๒๓}พระยทุธนา รณนิชมุโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๒๔}อธิเทพ ผาธา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๑ และ กฎนิกหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

ร.ต.อ.ปฏิญญา ผ่องวิญญูณ ศึกษาเรื่อง การลงทัณฑ์ทางวินัยตำรวจ พบว่า ปัญหาการลงทัณฑ์ทางวินัยของตำรวจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ.๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ต้องได้รับการแก้ไขเพราะกฎหมายว่าด้วยวินัยตำรวจที่สมบูรณ์ยังไม่มีแต่อย่างใด แต่ในทางปฏิบัติได้มีการอนุโลมนำพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาใช้บังคับตำรวจ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ ประกอบกับมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทัณฑ์ทางวินัยหลายฉบับ ซึ่งมีหลายประเด็นที่ไม่สอดคล้องกัน^{๒๕}

วิชาญ จิตตานันท์ ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของตำรวจภูธรชายแดน อำเภออรัญประเทศ โดยการรับรู้ของประชาชน พบว่า ภาพลักษณ์ของตำรวจภูธรชายแดนอำเภออรัญประเทศโดยการรับรู้ของประชาชนโดยภาพรวมทุกๆ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีการรับรู้ว่าการปฏิบัติงานด้านระเบียบวินัยมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมา ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้านจริยธรรมและด้านการบริการสังคมและประชาชน ตามลำดับ^{๒๖}

ร.ต.อ. สมชาย นพศรี ศึกษาเรื่อง สาเหตุและผลกระทบต่อการกระทำความผิดทางวินัยของตำรวจชั้นสัญญาบัตร : ศึกษากรณีตำรวจภูธรจังหวัดนครนายก พบว่า มีการร้องเรียนก่อนทั้งสิ้น ส่วนการถูกลงโทษมีตั้งแต่ถูกภาคทัณฑ์จนถึงให้ออกจากราชการ ผลกระทบต่อผู้ถูกลงโทษในด้านจิตใจตำรวจทุกคนที่ถูกพิจารณาทัณฑ์ข่มให้เกิดความกังวลทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากกังวลต่อการถูกโยกย้าย อันส่งผลต่อครอบครัว^{๒๗}

อำนวย ยัสโยธา ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญา กับในวินัยสงฆ์ พบว่า พระวินัยต่างก็มีบทบาทอย่างสูงต่อการจัดระเบียบสังคม ถือได้ว่าพระวินัยต่างก็เป็น “วิศวกรรมสังคม” (social engineering) คือมีบทบาทต่อการออกแบบและสร้างรูปแบบตามที่พระวินัยต้องการ พระวินัยต่างก็มีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบต่อบางแง่มุมประเด็น^{๒๘} ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ตลอดจนกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้บังคับความประพฤติเป็นไป

^{๒๕}ร.ต.อ.ปฏิญญา ผ่องวิญญูณ, “การลงทัณฑ์ทางวินัยตำรวจ”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑).

^{๒๖}วิชาญ จิตตานันท์, “ภาพลักษณ์ของตำรวจภูธรชายแดนอำเภออรัญประเทศโดยการรับรู้ของประชาชน”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕).

^{๒๗}ร.ต.อ. สมชาย นพศรี, “สาเหตุและผลกระทบต่อการกระทำความผิดทางวินัยของตำรวจชั้นสัญญาบัตร : ศึกษากรณีตำรวจภูธรจังหวัดนครนายก”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑).

^{๒๘}อำนวย ยัสโยธา, “กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์”, รายงานวิจัย, (ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : วิทยาลัยครูสงขลา, ๒๕๓๑).

ธันวาคม ๒๕๓๒ ได้ศึกษาเรื่อง ความผิดทางวินัยของตำรวจระหว่าง พุทธศักราช ๒๕๓๒ – ๒๕๓๔ พบว่า การกระทำผิดมากที่สุดคือ ๑) กรณีบกพร่องในหน้าที่และงานสอบสวน เลินเล่อเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนผู้ต้องหา ๒) ความผิดทางวินัยของตำรวจชั้นประทวน พบว่า การกระทำผิดมากที่สุดคือ กรณีขาดราชการหรือละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ๓) ระดับโทษทางวินัยของตำรวจชั้นสัญญาบัตร พบว่า ตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่กระทำผิดทางวินัยได้รับโทษภาคทัณฑ์มากที่สุด ๔) ระดับโทษทางวินัยของตำรวจชั้นประทวน พบว่า ตำรวจชั้นประทวนที่กระทำผิดทางวินัยได้รับโทษกักขังมากที่สุด ๕) แนวโน้มการกระทำผิดวินัยของตำรวจ พบว่า ๕.๑) กรณีความผิดขาดราชการหรือละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุอันควร กรณีประพฤติตนไม่สมควร กรณีเกี่ยวกับอาวุธปืนขาดการบำรุงรักษาอาวุธปืนของทางราชการ ประมาททำปิ่นหล่นถูกผู้อื่น และกรณีบกพร่องในหน้าที่และงานสอบสวน เลินเล่อ เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนผู้ต้องหา มีแนวโน้มลดลง ๕.๒) กรณีความผิดทุจริตต่อหน้าที่และกรณีกดขี่ข่มเหงรังแกราษฎร หรือทำทารุณราษฎรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ๕.๓) กรณีความผิดคดีอาญาทั่วไป กรณีเกี่ยวกับการเสพสุรา ยาเสพติดให้โทษ และกรณีทำทรัพย์สินราชการเสียหาย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสำหรับตำรวจชั้นสัญญาบัตร และมีแนวโน้มลดลงสำหรับตำรวจชั้นประทวน ๕.๔) กรณีความผิดการพนัน เป็นผู้เล่นการพนันผิดกฎหมาย ตั้งบ่อนหรือมีส่วนได้เสียกับบ่อนการพนันผิดกฎหมาย มีแนวโน้มลดลงสำหรับข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสำหรับตำรวจชั้นประทวน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ควรจัดให้มีการอบรมตำรวจทั้งชั้นสัญญาบัตรและชั้นประทวนในเรื่อง ที่เกี่ยวกับระเบียบวินัย ทั้งนี้ควรเน้นหนักเกี่ยวกับกรณีความผิดที่ตำรวจกระทำผิดมากที่สุด^{๒๕}

ธิดิภัทร จิตตรีพล (๒๕๓๘) ศึกษาเรื่อง บทบาทของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในการเสริมสร้างวินัยให้กับตำรวจ พบว่า ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ๑) บทบาทของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในการเสริมสร้างวินัยให้กับตำรวจ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยด้านที่ปฏิบัติเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการใช้ภาวะผู้นำ รองลงมาคือ ด้านการ สร้างเงื่อนไขให้มีวินัย และด้านการให้ความรู้และฝึกอบรม เป็นอันดับสุดท้าย ๒) จากการเปรียบเทียบบทบาทของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในการเสริมสร้างวินัยให้กับตำรวจ โดยจำแนกตามชั้นยศ พบว่า ด้านการใช้ภาวะผู้นำ และด้านการสร้างเงื่อนไขให้มีวินัย ไม่พบความแตกต่างกันระหว่างสัญญาบัตรกับประทวน แต่สัญญาบัตร ประทวนแตกต่างกันจากพลตำรวจ ส่วนด้านการให้ความรู้และฝึกอบรม ไม่พบ

^{๒๕} ธันวาคม ๒๕๓๒, “ความผิดทางวินัยของตำรวจระหว่าง พุทธศักราช ๒๕๓๒ – ๒๕๓๔”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๖).

ความแตกต่างระหว่าง ๓) กลุ่มชั้นยศ ข้อเสนอแนะสำหรับหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ ควรจัดให้มีการมุ่งเน้นการพัฒนาวินัยและจริยธรรม เพื่อให้ตำรวจเกิดความสำนึกในการรักษาวินัยในตนเองเพิ่มขึ้น และควรศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตำรวจกระทำผิดวินัยในโอกาสต่อไปตำรวจ^{๓๐}

๑.๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่พิมพ์ ๒๕๓๘ และตำราทางวิชาการต่างๆ ประกอบการวิจัยโดยมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ศึกษาข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยวิธีเก็บข้อมูลจาก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๒๔) พ.ศ.๒๕๔๑ ว่าด้วยถอดถอนพระสังฆาธิการและกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๗ และ กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการสืบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๗

๑.๓.๒ รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราของคณะกรรมการสอบสวนของตำรวจ ตำราของคณะกรรมการสอบสวนของคณะพระสงฆ์ บทความ สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๓ นำข้อมูลศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๑.๓.๔ สรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๔.๑ ได้ทราบวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๒๔) พ.ศ.๒๕๔๑ ว่าด้วยถอดถอนพระสังฆาธิการ กฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

^{๓๐}ธิดาภัทร จิตตรีพล, “บทบาทของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในการเสริมสร้างวินัยให้กับตำรวจ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๘).

๑.๘.๒ ได้ทราบวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่) พ.ศ.๒๕๕๔ กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๔๗

๑.๘.๓ ได้ทราบความเหมือนและความแตกต่างวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ กับวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ